

Anders Sunesen

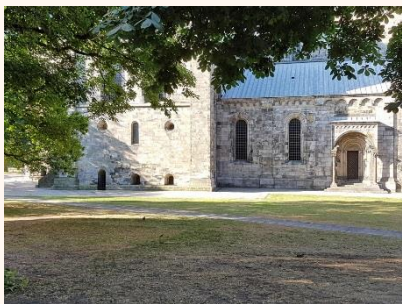

Ärkebiskopen från Lund som
Danmark har att tacka för sin
flagga Dannebrog

Hur Lund blev Skandinaviens kyrkliga centrum under medeltiden

Det finns fortfarande **många frågor kvar som saknar svar** om hur det gick till när Lund anlades. Inte minst frågor om **Lunds relation till det som var den största vikingastaden i norra Europa vid den tiden**. En stad på den plats omkring 4 km söder om Lund som kallas **Uppåkra** numera men som troligen är **det som var Lund förut**. Staden var sju gånger så stor som Birka och **anlades omkring 100 år f.Kr.** Kanske lät Harald Blåtand angripa Uppåkra efter att de vägrat bli en del av det nya danska riket. Sedan anlade han det nya Lund där Lund finns numera. Men om det är så det gick till återstår att bevisa.

Det som är Lund numera anlades på 960- eller 970-talet, troligen på initiativ av den danske kungen **Harald Gormsson Blåtand**. Det hände troligen i samband med att han **enade och kristnade danerna** under ett gemensamt rike som fick namnet Danmark. Någonstans **på norra sidan om där Lunds domkyrka finns nu** antas **den första kyrkan i Lund** ha byggts. Kyrkan som var en stavkyrka har inte hittats än men däremot har det hittats **kristna gravar** daterade till år 979.

Platsen för den första kyrkan i Lund

Redan från början tycks den danska kungamakten ha haft som ambition att **frigöra Danmark från överhögheten vid ärkesätet i Hamburg-Bremen** genom att inrätta en egen ärkebiskop för Skandinavien i Lund. Harald Blåtands son, kung **Svend Tveskæg**, fortsatte den kampen genom att bygga **en stavkyrka helgad åt treenigheten, Trinitatis omkring år 990**. Den engelske prästen Gotebald blev dess biskop. **Platsen där kyrkan fanns** är numera en innergård med bostadshus runt omkring. Det fanns också en gravkammare i Svend Tveskægs stavkyrka nära dess kor och **det antas att Svend Tveskægs kvarlevor begravdes där efter hans död år 1014**.

En modell av Svend Tveskægs stavkyrka som man kan se hos kulturhistoriska museet Kulturen i Lund.

Kampen för ett skandinaviskt ärkesäte i Lund fortsatte med Svend Tveskægs son **Knut den Store**. Han lät bygga en än större biskopskyrka av sten, **Trinitatis-Salvatorkyrkan** som även kallades för Drotten, **omkring år 1020**. Den engelske prästen **Bernhard blev kyrkans biskop**. Det fanns två gravkammare i den kyrkan och det antas att Bernhard begravdes i den ena och att Knut den Store lät flytta kvarlevorna efter sin far Svend Tveskæg till den andra gravkammaren.

En modell av Trinitatis-Salvatorkyrkan Drotten.

Drotten kom även att fungera som biskopskyrka för **Lunds stifts förste biskop**, den **engelske prästen Henry, år 1060**. Det var då som den danske kungen **Svend Estridsen** delade in Danmark i olika stift med **ett stift i Dalby och ett i Lund**. I Dalby blev den tyske prästen Egino biskop.

Ännu en ännu större biskopskyrka började byggas, **Sankt Laurentius som var föregångaren till Lunds domkyrka**, sedan Henry gått bort **omkring år 1066**. Stiften i Lund och Dalby slogs då samman med Egino som biskop och Sankt Laurentius antas varit avsett att bli hans biskopskyrka.

Den danske kungen **Knut den Helige** påbörjade bygget av **den nuvarande Lunds domkyrka** någon gång under **1080-talet**. År 1085 donerade han också stora egendomar till domkapitlet i Lund genom sitt gåvobrev.

Drottens antas dock ha fungerat som biskopskyrka under hela tiden som Sankt Laurentius och den nuvarande Lunds domkyrka byggdes. **Efter reformationen av den danska kyrkan år 1536 revs Drottens kyrka** och resterna av den finns nu kvar som det obemannade museet **Drottens kyrkoruin**.

Museet Drottens kyrkoruin.

År **1103** lyckades den danske kungen **Erik Ejegod** till slut, i samband med en pilgrimsresa, få Påvens godkännande till att upprätta ett **nytt ärkesäte för Skandinavien i Lund**. Lund blev då **ärkesäte för Danmark**

Anders Sunesen, Lunds ärkebiskop 1201–1222

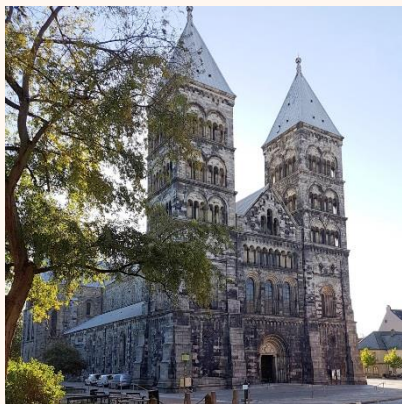
Anders Sunesen var **en av Lunds mest framstående ärkebiskopar** under medeltiden och är enligt en legend också den som Danmark har att tacka för sin flagga **Dannebrog**. Han **föddes omkring år 1167** inom ätten **Hvide, en av de mäktigaste adelsätterna i Danmark** vid den tiden. Hans far, Sune Ebbesen, var bl.a. kusin till Lunds tidigare ärkebiskop Absalon och rådgivare till Danmarks kung Valdemar den Store.

Vid 15 års ålder skickades Anders Sunesen **utomlands för att studera** och han studerade sedan under flera år **i Paris, Bologna och Oxford** och var också lärare under en tid i Paris. Han återvände dock senast 1194 till Danmark och blev kansler hos den danske kungen Knut VI.

När ärkebiskopen i Lund, Absalon, dog den 21 mars **1201 utsågs Anders Sunesen till ny ärkebiskop** och det blev sedan han som ärkebiskop som **på juldagen år 1202 kröntes Valdemar Sejr till ny kung för Danmark**, i Lunds domkyrka.

Norge, Sverige, Island och Rügen fram till 1164, då Sverige fick en egen ärkebiskop med Uppsala som ärkesäte. Ärkebiskopen i Lund var dock överordnad primas för ärkesätena i Skandinavien under hela medeltiden.

Med det nya ärkesätet inleddes också ett **omfattande bygge av nya kyrkor i Lund**. Lunds domkyrka, den största av dem alla som blev kyrka för ärkebiskopen, blev helt färdig när högkoret invigdes 1145. Lund kallades för **Metropolis Danicæ, Danmarks kyrkliga centrum**, under medeltiden och hade som mest 24 kyrkor och 4 kloster samtidigt.

Lunds domkyrka.

Julien **1203 gästades** Anders Sunesen i Lund **av den spanske biskopen Diego av Azevedo och av Dominicus** som år 1216 fick Påven Honorius III:s tillstånd att grunda Dominikanerorden. De var i Danmark **för att framföra ett frieri från prins Fernando**, son till Kastiliens kung Alfonso VIII de Castilla, till den danske kungen Valdemar Sejrs systerdotter. Kungen godkände äktenskapsplanerna och bruden gav sitt samtycke.

något halvår senare kom Diego och Dominicus och gästade Anders Sunesen igen för att hämta bruden så att äktenskapet kunde fullbordas. Då visade sig dock att **bruden hade gått i kloster, eller möjligen flytt till kloster**. De fick därför återvända hem utan någon brud till kronprinsen.

Anders Sunesen var en av de mest lärda i Danmark och var även högt aktad internationellt och räknas som den enda stora teologiska författaren i det medeltida Danmark. Han utarbetade bl.a. **det teologiska verket Hexaëmeron på 8 040 hexameterverser i**

tolv böcker. Den handlade bl.a. om skapel-
sens sex dagar, syndafallet och dess conse-
kvenser för mänskligheten och de dödas
uppståndelse på domedagen. **Men han var
också skolad i juridik och omarbetade bl.a.
Skånelagen** och anpassade den till kyrkorät-
ten och romersk rätt.

**Anders Sunesen var påvlig legat för Dan-
mark och Sverige** och hade väldigt omfat-
tande och ofta väldigt **personlig brevväx-
ling med Påven Innocentius III**. Han deltog

Mer om Anders Sunesen och hans biskops-
skrud i sarkofagen s. 238–241.

Något om ärkebiskopsborgen (eller residen-
set) Lundagård och ärkebiskopsbostaden

Legenden om Dannebrog

År **1219** organiserade kung Valdemar Sejr
återigen ett **korståg till Estland numera** och
Anders Sunesen var också med på färden.
Under kvällen **den 15 juni 1219 angreps de
av esterna** och det såg ut som om de skulle
gå ett katastrofalt nederlag till mötes.

Enligt **legenden om den danska flaggan
Dannebrog** så lyfte Anders Sunesen då sina
armar och bad om Guds hjälp. **Då föll Dan-
nebrog ner från himlen**, se bilden på den här
folderns förstasida, och en röst från himlen sa
till dem att **de skulle segra när den restes**. Till
slut lyckades korsfararna faktiskt också driva
esterna på flykt.

Den äldre Dannebrog står vid Anders Sunesens
sarkofag i Lunds domkyrka den 15 juni varje år.

Legendens sanningshalt kan förstås ifråga-
sättas men i **Lunds domkyrka högtidlighålls
legenden om Dannebrog** genom att en ko-
pia av den äldre Dannebrog ställs fram den
15 juni varje år vid Anders Sunesens sarkofag.

Svartbrödraklostrets inrättas i Lund

År **1221** sände **Dominicus ett brev till Anders
Sunesen** med prästen Salomon från Aarhus

också i det fjärde laterankonciliet 1215 som
leddes av Innocentius III.

Anders Sunesen **följde också med på flera
av den danske kungen Valdemar Sejrs kors-
ståg runt östersjön**. Påven Innocentius III skick-
ade ut flera bulletiner om att den danske
kungens korståg skulle stödjäs. Bl.a. var de
på korståg till ön Ösel utanför Estland 1206
och till Samland (Kaliningrad) och Preussen
1210.

(förmodligen i samma hörn då) där han
hade sin bostad.

som bud. Han ville **förhöra sig om möjlig-
heten att få stifta ett kloster för sin orden, Do-
minikanerorden, i Lund**. Dominicus avled
den 6 augusti 1221 i Bologna, innan Salomon
kom fram, men Anders Sunesen gav dem en
tomt på norra sidan om Kiliansgatan år 1222.

Tidigare hade Dominicus sänt **två präster, Si-
mon från Sigtuna och Nicolaus från Lund**, till
Sigtuna för att förhöra sig om möjligheten att
få stifta ett kloster där men de hade nekats
det. **Skandinaviens första dominikanerklos-
ter** kom därför att grundas i Lund istället och
Simon blev dess förste prior.

På tomten som dominikanerna tilldelades
uppförde de **ett stort fyrårigt kloster som
helgades åt Sankta Maria Magdalena** med
en klosterkyrka som helgades åt Jesus mor,
jungfru Maria. Bland allmänheten i Lund blev
det känt som **Svartbrödraklostret**.

Platsen där Svartbrödraklostret fanns tidigare.

Klostret stod kvar i 300 år, tills det revs efter
reformationen av den danska kyrkan år 1536
och dominikanerna fördrevs då från Lund.
**Dominikanerna återvände till Lund igen år
1947** och sedan dess har de ett litet konvent
vid Sandgatan i centrum av Lund.

Anders Sunesens död

Anders Sunesen var ärkebiskop i Lund fram till 1223 då han fick Påven Honorius III:s tillstånd att få avsluta sitt ämbete med hänvisning till sin allt sämre hälsa. **Han led av sjukdom sedan hemkomsten från Estland 1121** och tillbringade sedan resten av sitt liv på den befästa gården Ivöhus på Ivö i nordöstra Skåne där **han dog på midsommardagen den 24 juni 1228**.

Efter sin död fördes stoffet efter Anders Sunesen till Lunds domkyrka där det begravdes i en sarkofag. Sarkofagen stod på golvet i ett litet fönsterprytt rum i väggen till det norra transeptet där den står än idag. Senare omvandlades det rummet till **ett litet inneslutet kapell som helgades åt Sankta Martha**.

Anders Sunsens sarkofag i Lunds domkyrka

I samband med renoveringsarbeten **1833 revs väggarna till kapellet** i det norra transeptet i Lunds domkyrka och **då återfanns Anders Sunesens sarkofag**. När sarkofagen öppnades så hittades en blykista med skadat lock och i den hittades **ett skelett klätt i resterna av en biskopskrud**.

Kvarlevorna efter Anders Sunesen återbegravdes men undersöktes desto grundligare 1923 och det konstaterades då att graven hade plundrats någon gång under 1600-talet. **De textila resterna vittnade om att han hade burit en exklusiv och färggrann ärkebiskopsdräkt** men kalken och hans biskopsring saknades så de hade uppenbarligen försvunnit när graven plundrades.

I samband med att Anders Sunesens sarkofag öppnades så gjordes det **en teckning av hans kranium** och den mitra och det halslin som han bar på.

Teckning av Anders Sunesens kranium.

Både teckningen av Anders Sunesens kranium, mitran och halslinet som han hade på sig och några andra föremål kan man se på i **Domkyrkomuseet** i Lund som är en del av **Historiska Museet**. För information om museets öppettider, se **Historiska Museets webbplats**.

Anders Sunesens mitra.

Det som gör historiska föremål så fascinerande är den historia det går att koppla till dem. När man står och ser på Anders Sunesens mitra så är det inte utan att man funderar på om han bar den på huvudet juldagen 1202 då han stod i Lunds domkyrka och kröntes Valdemar Sejr till ny kung för Danmark. Eller kanske den 15 juni 1219 då Dannebrog enligt legenden föll från himlen.

Det norra transeptet i **Lunds domkyrka** där Anders Sunesens sarkofag finns kallas numera för **Dopkapellet**. En inskription i väggen ovanför sarkofagen berättar att det är han som vilar där.

Anders Sunsens sarkofag i Dopkapellet.

Denna broschyr har tagits fram av **Lunds ideella turistinformation Destination Lund**. För fler sevärdheter i Lund, gå till vår webbplats TuristinformationLund.se.